

Кравець Світлана Григорівна,
*кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
завідувач лабораторії зарубіжних систем
професійної освіти і навчання, докторантка
Інституту професійної освіти НАПН України*

СУЧАСНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Державна політика у сфері професійної (професійно-технічної) освіти детермінується політичними, соціально-економічними, соціокультурними та ін. чинниками, трансформуючись відповідно до світових трендів цифровізації, технологізації, інтернаціоналізації, партнерства, навчання упродовж життя тощо. Чинники еволюційного характеру (поява нових професій та професійних кваліфікацій; зміна контингенту здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти; зростання потреб різних категорій населення, у тому числі ветеранів війни, а також зовнішньо та внутрішньо переміщених осіб у професійній освіті; техніко-технологічний розвиток усіх ланок виробництва, поява нового обладнання, цифрових ресурсів для забезпечення технологічних процесів тощо) видозмінюють ринок освітніх послуг та підходи до організації професійної підготовки здобувачів освіти, актуалізуючи потребу системного професійного розвитку педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти. За характером впливу (позитивного чи негативного) та функціональним призначенням ці чинники зумовлюють появу нових цінностей в освіті, нових видів культур, інтегрованих до загальної культури суспільства. У цьому контексті від внутрішніх та зовнішніх умов, факторів впливу на освітню галузь й цілісний процес професійного розвитку особистості педагога залежить й ефективність розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання.

Проєктна культура педагога професійного навчання «як поліфункціональна властивість особистості уможливорює проєктування нею власної траєкторії професійного розвитку та забезпечує створення, реалізацію й оцінювання творчо-інноваційних освітніх проєктів різних рівнів і в змінних умовах, спрямованих на розв'язання стратегічних завдань освітньої галузі та якісної професійної підготовки здобувачів освіти» [3, с. 134].

У наукових дослідженнях не відстежується єдиного підходу щодо класифікації чинників, які сприяють розвитку різних видів культур (професійної, комунікативної, правової, корпоративної тощо). Здебільшого такі чинники розглядаються на макро-, мезо-, мікрорівнях та співвідносяться із особливостями державної політики, специфікою середовища та індивідуальними властивостями суб'єктів дослідження [1, с. 162-163].

Спрямованість освітньої політики у державі на євроінтеграцію та інтернаціоналізацію посилюють значення розвитку проєктної культури

педагогів професійного навчання для досягнення полікультурності професійної діяльності та активної їх участі у реалізації міжнародних програм, зокрема й тих, які сьогодні спрямовані на виконання Плану відновлення України, зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, положень Цілей сталого розвитку тощо. Відтак, політичні, євроінтеграційні, соціально-економічні чинники розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання на макрорівні передбачають збереження культурних національних надбань та орієнтацію педагогічної громадськості не тільки на сприйняття сучасного стану освіти у змінних умовах, а розвитку здатностей до прогнозування, створення інноваційних освітніх проєктів різних рівнів та активної участі у реалізації реформ у системі професійної (професійно-технічної) освіти задля економічного зростання держави та розвитку людського капіталу.

Техніко-технологічні процеси, цифровізація освіти, децентралізація управління, нові вимоги ринку праці до якості професійної підготовки конкурентоспроможних працівників є каталізаторами змін системи функціонування закладів професійної (професійно-технічної) освіти та механізмів забезпечення сприятливого освітнього середовища для здобуття необхідних навичок різними категоріями населення. У таких реаліях організаційні, методичні, педагогічні та соціально-психологічні чинники розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання набувають нового змісту, що вбачається на мікрорівні у результатах розвитку сучасного конкурентоспроможного закладу професійної (професійно-технічної) освіти; конструктивній взаємодії між учасниками освітнього процесу у сприятливій, комфортній атмосфері; партнерських відносинах із підприємствами для підготовки кадрів, які відповідають сучасним регіональним потребам ринку праці. Всупереч перешкодам та значним втратам, спричинених пандемією та війною в Україні, заклади професійної (професійно-технічної) освіти мобілізують необхідні ресурси і можливості для створення навчально-практичних центрів, центрів професійної досконалості, розроблення дистанційних курсів, нових професійних стандартів у партнерстві з роботодавцями, оновлення освітніх програм, запроваджують інноваційні педагогічні та виробничі технології, обмінюються досвідом з метою поліпшення умов праці тощо. У контексті такої діяльності проєктна культура характеризує педагога професійного навчання як носія і перетворювача інституційної культури освітнього середовища та активного учасника партнерських проєктів (міжнародних, національних, регіональних, навчальних тощо).

В умовах подолання наявних протиріч у професійній педагогічній діяльності, зокрема між динамікою змін та внутрішньою готовністю педагога професійного навчання до їх сприйняття, актуалізується потреба особистої самореалізації і пошуку можливих шляхів її задоволення. Власне усвідомлення педагогом професійного навчання необхідності розвитку проєктної культури для самореалізації у професійній діяльності та життєдіяльності зумовлюється індивідуально-психологічними чинниками,

що інтегрують внутрішній потенціал потребнісно-мотиваційної, когнітивно-пізнавальної, діяльнісно-поведінкової, емоційно-вольової, рефлексивної сфер особистості. Мотивація до системного безперервного навчання впродовж життя, професійно важливі якості (наприклад, відповідальність, здатність до самоорганізації, комунікації, міжособистісної взаємодії, професійної та особистої рефлексії тощо) – ці суб'єктивні чинники характеризують готовність особистості педагога професійного навчання до розвитку проєктної культури.

Таким чином, на розвиток проєктної культури педагога професійного навчання впливають такі чинники: політичні, євроінтеграційні, соціально-економічні (макрорівень); організаційні, методичні, педагогічні та соціально-психологічні (мікрорівень); індивідуально-психологічні та суб'єктивні (особистісний рівень). Залежно від педагогічних умов, як обставин, що спрямовані на досягнення позитивної динаміки розвитку досліджуваного феномену (формування мотивації педагогів професійного навчання до розвитку проєктної культури; розроблення модульної програми та впровадження технології розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання; використання цифрових ресурсів у самостійному розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання) [4, с. 50-51] та антропогенних (зумовлених діяльністю людини), екзогенних (зовнішнього походження, викликаних зовнішніми причинами); ендогенних (внутрішнього походження, викликаних внутрішніми причинами) впливів [2, с. 1601] ці чинники можуть змінюватися. Однак, особистісне розуміння педагогом професійного навчання ролі проєктної культури у досягненні ним професіоналізму, високих показників загальної та професійно-педагогічної культури уможливорює її системний безперервний розвиток, а належний рівень сформованості досліджуваного явища дає змогу раціонально та своєчасно здійснювати інноваційно-проєктувальну діяльність щодо ефективного перетворення тих чинників, які мають важливе значення для педагогічної діяльності та розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти у сучасних реаліях та в перспективі.

Список використаної літератури

1. Альбітарова Е. Н. Формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці: теорія та практика: монографія. Київ : Інтердрук, 2021, 480 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2009, 1736 с.
3. Кравець С. Г. Проєктна культура педагога професійного навчання: суть поняття. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*, 2023. №1 (51). С. 128-134. <http://lib.iitta.gov.ua/735439/>

4. Кравець С. Г. Педагогічні умови розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання. *Професійна педагогіка*, 2023. №2 (27). С. 45-53. <http://lib.iitta.gov.ua/737921/>